

PREMIER: FILM

Pasolini műzsája volt

SZABÓ G. LÁSZLÓ

FOTÓ: MARKOVICS FERENC

Asztalosinas volt, bútorfényező Róma külvárosában. Szegényparasztok, lumpenproletárok gyerekei között egy tizenöt éves, vásott, sok mindenre kapható, chaplini kölyök. Utcagyerek is egy kicsit, amolyan kedves csirkefogó. Ha aznap éppen úgy ébredt, elkerülte a műhelyt. Bóklászott. Báméskodott. Egy utcai forgatáson ismerkedett meg – ő nevezi így – *Pier Paolóval. Pasolini* beletúrt a fényes, göndör, fekete hajába. Ezzel el is dőlt minden. Nem sokkal később üzent a kölyöknek: következő alkotásában lenne egy neki való szerep.

Ez volt *Ninetto Davoli* első megjelenése

Pier Paolo Pasolini mozijában. Egy pásztorfiú a *Máté evangéliumában*.

Nézzük az évszámot: 1964. Tizen-

hét esztendővel később, hat év-

vel Pasolini halála után Ninetto

Davoli Budapesten forgat *Jancsó*

Miklóssal A zsarnok szíve, avagy

Boccaccio Magyarországon című

filmjében. *Filippót*, a bolognai csepű-

rágót játssza a történetbeli magyar főúri

udvarban. Kilenc film köti egykori mentorához,

pótapjához, rendezőjéhez, de mindenekelőtt szeretett

barátjához. Pedig a legtitkosabb vágyai között sem szerepelt, hogy egyszer színész lesz, híres színész.

Ninetto Davoli ma az olasz mozi egyik legismertebb arca. Negyvenöt évvel mestere halála után a Pasolini-filmek – *Madarak és madárkák, A Holdról látott föld, Oidipusz király, Teoréma, Disznóól, Dekameron, Canterbury mesék, Az Ezeregyéjszaka virágai* – utolsó élő ikonikus arca. A fiatalokúak börtönéből hozta ki

Pier Paolója, hogy eljátszhassa nála első filmszerepét, és ott is ragadt mellette élete utolsó napjáig. És azóta sem vált el tőle. Ninetto Davoli életében ma is a fény, a víz, a kenyér, a levegő Pasolini. Nincs egy nap, amikor ne kérdezné őt. Karizmatikus jelenlétével különös ragyogást adott első számú rendezője alkotásainak. Derűt, vidámságot, életörömet vitt Pasolini életébe. A színtiszta szerelmet jelentette számára. Rajongásig szerette őt, és – nagy fájdalmak árán, életkedvét is elveszítve egy időre – végül még azt is megbocsátotta neki, hogy egy nap azzal állt elé: megnősül, családot alapít. A mérhetetlen

szeretet, ragaszkodás kölcsönös volt köztük. „Nem akkor lettem árva, amikor meghaltak a szüleim, hanem amikor Pier Paolo meghalt” – mondja Ninetto Davoli ma, hetvenegy évesen is kitűnő formában, csak éppen kifehéredett, göndör fürtökkel. Róma, Via Principe

Amadeo. Ülünk egy néptelen kis kávézó-

ban, kóhajításnyira a Termini pályaudvartól és

nem messze a Trattoria Pomidorótól, Pasolini életé-

nek két fontos földrajzi pontjától. 1975 novembere

második éjszakájának mára legendás helyszínétől. A

Pomidoró volt a kedvenc étterme, nem véletlenül

azért, mert a pályaudvar közelében várta válogatott

ízeivel. Onnan indult aztán éjszakai portyáira, a

Termini sötét falai alatt felszedett fiúprostikkal. Az

utolsó vacsoráját is Ninettoval, annak feleségével és

két fiukkal költötte el.

— **M**ilyen volt az a bizonyos utolsó vacsorájuk, mit őriz belőle a lelke, az emlékezete?

– Nem tudok róla sokat mesélni. Olyan este volt, mint a többi, amikor együtt vacsoráztunk a Piazza dei Sannitin, a San Lorenzo negyed felkapott éttermében. Gyakran járunk oda ma is. Jókat ettünk, beszélgettünk, aztán ciao, ciao, holnap találkozunk! S történt, ami történt. Róma ostiai tengerpartján Pier Paolót halálra verték.

– *Az olasz lapok akkor azt írták: mintha kihívta volna maga ellen a végzetet. Halottak napján érkezett meg Palermóból, és késő éjszaka már ő sem volt az élők sorában.*

– Nem, ez így nem helytálló! Dehogyan hívta ki a sorsot maga ellen! Miért akarna meghalni egy ember, aki a repülőtérről egyenesen a fodrászhoz megy, hogy eltüntesse ősz hajszálait, másnap pedig a fogászához volt bejelentve. Pier Paolo tele volt tervekkel, élni akart, dolgozni, újabb filme-

ket forgatni. Könyvet írt, azt is be akarta fejezni. Semmi negatív nem volt az életében. Valószínű, hogy másnap felhívott volna, hogy találkozzunk. Engem tényleg nagyon szeretett. Én a családjához tartoztam. Az édesanyja is a saját fiaként kezelte.

– *Abban a bizonyos filmben, A túróban, amelybe Marco, a bátyja is bekerült, ne is keressem a fiúk között?*

– Ott még nem játszottam. Róma egyik külső kerületében, az Aqua Santában csavarogtam a haverjaimmal, aznap iskolában sem voltunk. Lógtunk. Egyszer csak feltűnt egy csomó ember az egyik emelkedőn. Odamentünk, látni akartuk, mi zajlik ott. Hurrá, filmesek! És rögtön feltűnt a fivérem. Marco már kitanult asztalos volt akkor, mindenféle kellékeket cipelt. Meglátott, és azonnal leszidott, hogy mit keresek ott, miért nem vagyok az iskolában? Időbe telt, míg lecsillapodott, de aztán odavitt Pier Paolóhoz. Ő rám mosolygott, megsimogatta az arcomat, beletúrt a ha-

jamba, és már mentünk is tovább a barátaimmal. A többit tudja. Üzent, hogy lenne egy nekem való szerep.

– *És leforgattak együtt kilenc filmet.*

– Lett volna tizedik és tizenegyedik is. Csak már nem lehetett.

– *Ha egyetlen szóval kellene jellemeznie Pasolinit, mi lenne az?*

– Bátor volt. Kimondta és le is írta, amit gondolt. A mai írók, forgatókönyvírók vagy az őt követők nem olyan bátrak, mint amilyen ő volt. A kortárs írókat nagyban befolyásolja a társadalmi rendszer. Pier Paolo lélekben mindig szabad volt. Belső gátak nélkül alkotott.

– *A szabadság szobrát mintázhatták volna meg róla.*

– Nem az én feladatom, hogy ezt mondjam.

– *Bernardo Bertoluccival is forgott a hatvanas évek második felében. Partner volt a film címe.*

– Pier Paolóval jártam Bernardóhoz. Jó barátok voltak. Pier Paolo

Bernardo apjával, *Attilióval* is szoros kapcsolatban volt. Bernardo, pályája elején, segédrendezőként dolgozott Pier Paolo mellett. Mit mondjak Bernardóról? Egy ideig barátok voltunk. *Az utolsó tangó Párizsban* című filmje után kezdett el lazulni a kapcsolatunk. Addig erősen öleltük egymást. Aztán nagy filmek vitték őt tovább.

– *Vettem egy Pasolini-albumot a Termini pályaudvaron. Több képen is szerepel a könyvben. Az egyikén például bajszos focista, de Pasolini kezében a labda.*

A SZERZŐ FELVÉTELE

– *Az a fotó egy jótékonyági mecsen készült.*

– *Verseket is találtam a kötetben, amelyeknek ön a címzettje.*

– *Több verset is írt hozzám.*

– *Tud belőlük egyet fejből?*

– *Idézni többől is tudok.*

– *Őnálló esttel járhatná Olaszországot, Pasolini írásaival, a vele megélt történetekkel szórakoztathatná a közönséget.*

– *Mi értelme lenne? Nem akarom csak úgy odadobni őt a világnak. A filmjei, a könyvei mindent elmondanak róla. A többi, amit együtt éltünk meg, nem tartozik senkire. Rengeteget utaztunk a világban. Elkísértem fesztiválokra, forgatási helyszíneket kerestünk Afrikában és a Közel-Keleten, órákon át tudnék mesélni róla. De akkor mi maradna nekem? A személyes emlékeimet nem fogom kiárusí-*

tani soha. Akkor sem álltam ki a világ elé, amikor Pier Paolo meghalt. Nem kértem senkit, hogy itt maradtam egyedül, hívjatok, szívesen megyek filmbe, sorozatba. Ha ajánlat jött, elgondolkoztam rajta, és ha tetszett, elfogadtam.

– *Pasolini által Alberto Moraviához is közel kerülhetett. Van egy fotó az albumban, amely egy vacsorán készült. Moravia a 20. század egyik legkiemelkedőbb olasz regényírója volt, akit nyilván az is erős szálakkal kötött Pasolinihoz, hogy műveiben nemcsak*

a szociális elidegenedéssel és az egzisztencializmussal foglalkozott, hanem a modern szexualitással is. Róla milyen emlékei vannak?

– *Első ránézésre morózusnak tűnhetett, de amúgy rendkívül kedélyes ember volt. A legtöbbit természetesen, mint minden íróról, a regényei mondanak el róla.*

– *Van még valaki az életében, akivel hosszasan beszélhet Pasoliniról?*

– *Igen. Dacia Maraini. Író. Alberto Moravia élettársa volt. Idős már nagyon, a kilencvenedik éve felé közeledik, de még mindig jól tartja magát, és szellemileg is rendben van. Ő is meg én is minden lehetőséget megragadunk, hogy reklámozzuk Pier Paolo filmjeit.*

– *Még egy fotó a könyvből! A Dekameron forgatási szünetében. Pasolini mélyen eltöprengve, szelíd mosollyal*

az arcán, ön pedig határtalan derűvel kacag a világba.

– *Tipikus. Pier Paolo, a nagy gondolkodó, én meg az örökké kacarászó. Ő akkor is komoly volt, amikor Chaplin-filmeket néztünk. A Canterbury mesék forgatása előtt gyakran beültünk a negyedünkben levő kis moziba, ott vetítettek Chaplin-filmeket. Én mindegyiken jól szórakoztam, Pier Paolo pedig minden alkalommal elmondta: „Ninetto, caro mio, te vagy az én Chaplinem!”*

– *A helyszíneresések mellett a szereplők kiválasztásában is a segítségére volt. Mi volt a menete ez utóbbinak?*

– *Pier Paolo magánemberként elég félénk volt, nem szívesen szólított le embereket az utcán. De mivel a valós életből is szeretett arckokat válogatni, engem kért meg, hogy tartsak velem. Ha megtetszett neki valaki, én léptem oda az illetőhöz, s amikor már jól benne voltunk a beszélgetésben, akkor jött oda ő. Bemutatkozott, közelről is megnézte magának, akire messzebből rámutatott, elmondta neki, hogy új filmre készül, amelyben a színészek mellett amatőrök is szerepelni fognak, és ha elégedett volt a kiválasztottal, behívta őt a stúdióba. Én mindig a kapcsolatteremtésben segítettem neki.*

– *Jancsó Miklóssal hol ismerkedett meg?*

– *Miklós és Pier Paolo barátok voltak. Rómában sok időt töltöttek együtt. Így találkoztunk mi is. Nagyon örültem, hogy olyan nagy rendezővel dolgozhatok, mint ő. Magával ragadott a filmezési módszere. Mintha színházban játszottam volna. Egy hétfőig próbáltunk egy tizenöt perces jelenetet, aztán az egészet egyszerre felvette. Olaszországban így senki nem forgatott. Nagyon érdekes tapasztalás volt ez számomra.*

– *Mennyit dolgozik mostanában? Foglalkoztatják a fiatal olasz filmrendezők?*

– *Tévésorozatokba hívnak. Ez most a divat. De én inkább azokra a filmekre vagyok büszke, amelyeket Pier Paolóval forgattam. És arra is, amit tőle kaptam. Nem akarok dicsekedni, inkább azt mondom: szerencsés vagyok, mert sok mindennel megajándékozott az élet. Egyébként élni is Pier Paolo tanított meg. Mi lehet ennél több?* ❀

HIRDETÉS